

Religion i Danmark 2014

Kristendom i udkanten af Danmark – globale tendenser i en lokal sammenhæng



Af Marie Vejrup Nielsen, lektor, Religionsvidenskab, Aarhus Universitet (E-årbogsredaktør)

Materialet i denne udgave af e-årbogen er indsamlet af studentermedhjælpere (alle stud. mag): Nikoline Lind Sass-Petersen, Liv Kira Seitzberg, Astrid Lyhne og Emil Kongaa og lektor Marie Vejrup Nielsen (e-årbogsredaktør).

Kristendom i udkanten af Danmark – globale tendenser i en lokal sammenhæng

Som noget nyt vil e-årbogen fremover ikke dække alle godkendte trossamfund i Danmark hvert år, men vil skiftevis se på 1) kristne grupper, 2) buddhistiske, hinduistiske, jødiske og øvrige og 3) muslimske grupper. Dette har vi gjort for at få mulighed for at gå mere i dybden med udviklingen inden for de forskellige religioners udvikling i Danmark. I Religion i Danmark 2014 er der fokus på de godkendte kristne kirker og menigheder. Og her er der særligt vægt på temaet religion i udkanten af Danmark. Denne udkant skal forstås både i geografisk forstand og i kulturel forstand. Dette fokus på udkanten kan ses i form af analyser af kristendom på Lolland-Falster og på Færøerne i de to artikler i årets udgivelse, og i en bredere forstand, i form af fokus på de nye kristne grupper, der blev godkendt i 2013.

Der er 6 nye godkendte kristne menigheder i 2013: Calvary Mission Church, Den Kinesiske Kirke (Chinese Church in Copenhagen), Jesus is Lord Church, Skjern Bykirke, Tønder Frikirke, Østens Gamle Kirke. Disse falder primært inden for kategorier: 1) udviklinger inden for etniske danske frikirkemiljøer (Skjern Bykirke, Tønder Frikirke), 2) udviklinger inden for migrantmenighedsmiljøet, hvor der er forskel på hvor længe trossamfundet har været i



Danmark før man søger om godkendelse, Østens Gamle Kirke danner f.eks. ramme om en gruppe kristne, som har været i Danmark igennem længere tid, men først nu søger om godkendelse, mens andre, som Jesus is Lord Church, Calvary Mission Church og den Kinesiske Kirke danner ramme om forholdsvist nytilkomne. I det følgende vil vi se nærmere på hvilke tendenser, de nyligt godkendte kristne menigheder er udtryk for, f.eks. hvordan asiatiske kristne er begyndt at søge om og få godkendelse som trossamfund. Og hvordan disse tendenser ser ud i forhold til udviklingen i hele den periode, Center for SamtidsReligion har indsamlet oplysninger om godkendte trossamfund i Danmark.

De nye grupper, særligt Jesus is Lord Church og Den Kinesiske Kirke er eksempler på, hvordan globaliseringen hele tiden på nye måder ændrer kristendommens udtryk i Danmark. I denne udgave af e-årbogen vil vi også se nærmere på udviklingen i kristendom i Danmark i hele den periode vi har udgivet e-årbøger om Religion i Danmark og derfor give et bud på, hvad de grupper, der er blevet godkendt i perioden 2005-2013 siger om, hvordan kristendom ser ud i Danmark i dag. Som i de øvrige år ser denne udgivelse kun på godkendte trossamfund, og derfor ikke på de udviklinger som ligger helt uden for denne kategori.

Kristendom i udkanten

Diskussionen om "Udkantsdanmark" er igen og igen på dagsordenen i den danske debat, her i marts 2014 har der været flere udmeldinger om store problemer i dele af Danmark i form af fraflytning og problemer med afstande til arbejdspladser og uddannelse. Udkantsdebatten har også en kristendomsdimension. Det gælder både i form af diskussioner om Folkekirken og kirkelukninger og i forhold til de nye kristne menigheder, der opstår i disse områder. I denne udgivelser er der med artiklerne "Religion i udkanten af Danmark – religion på Lolland-Falster" af Rasmus Birch og "Kristendom under forandring – et øjebliksbillede af religion på Færøerne" af Janna Egholm Hansen fokus på to bestemte geografiske regioner, hvor kristendommen er under forandring og hvor udkantsproblematikken spiller ind. Men der er ikke tale om en ensartet forandring i form af mere eller mindre kristendom, i stedet sker der forandringer inden for de forskellige kristne kirker og menigheder og imellem dem, f.eks. i form af nye generationers anderledes mønstre i, hvordan de forholder sig til deres kirke eller menighed, som påvirker alle kristne grupper. Og når det gælder mønstrene i de godkendte



kristne menigheder i begyndelsen af det 21. århundrede, kan man se en stor spredning af kristne grupper i Danmark, således at der i hvert fald ikke er direkte lighed mellem at ligge uden for de store byer og at opleve nedgang i aktiviteter inden for kristendommen. Dette fremgår også i navnene på trossamfundene, som f.eks. Skjern Bykirke og Tønder Frikirke, eller i placeringen af de nyeste godkendelser gennem de senere år af ortodokse kristne menigheder i Hobro og Herning.

Derudover peger både de nye kristne menigheder godkendt i 2013 og de grupper der er godkendt fra 2005-2013 på hvordan global kristendom indfinder sig i Danmark i det 21. århundrede. Og hvordan der også sker forandringer i de etnisk danske menigheder og frikirker. Her ser vi en udvikling, hvor det globale og lokale mødes og påvirker udviklingen i Danmark. Kristendommen i Danmark forandrer sig på en måde, der udfordrer vores umiddelbare forståelse af, hvad der er centrum og hvad der er udkant, både regionalt, nationalt og globalt.

Den nære og fjerne kristendom i Danmark i dag

Hvis vi ser på de 18 kristne trossamfund, som er blevet godkendt fra 2005 til 2013, som er de år, hvor Center for SamtidsReligion har indsamlet oplysninger om godkendte trossamfund i Danmark, ser vi flere tendenser, som er udtryk for, hvordan kristendommen forandrer sig i Danmark i dag. I denne analyse er der lagt vægt på spørgsmålet om de nære, de fjerne og de globale, som kategoriseringer af disse menigheder.

Med de nære menes der først og fremmest menigheder og kirker, som står nærmest Folkekirken som trossamfund, idet de går ud fra et evangelisk-luthersk bekendelsesgrundlag, f.eks. ved at være frimenigheder med samme bekendelsesgrundlag som Folkekirken. Og de er også nære i den forstand, at de primært består af etniske danskere og dermed er en del af majoritetskulturen i Danmark. I denne kategori finder vi Bornholmerkirken Evangelisk Luthersk Frimenighed, Skjern Bykirke og Luthersk Missionsforenings Frimenighed. Skjern Bykirke er en af de menigheder, der har fået godkendelse i 2013. De blev oprettet som valgmenighed i 2006, men er nu overgået til at være en frimenighed, det vil sige, at de har bevæget sig fra at være inden for Folkekirken til at være uden for. Men som frimenighed



bygger de stadigvæk på et evangelisk-luthersk grundlag (<http://skjernbykirke.dk/om-os/>). Til kategorien "de nære" hører også de frikirker, som har en længere historie i en dansk sammenhæng, og kan betegnes som klassisk danske frikirker, såsom Den Apostoliske Pinsekirke, Tønder Frikirke, Citykirken Århus. Og også de to Brunstad-menigheder, som udspringer af et norsk frikirkemiljø, hører til de nære menigheder.

Med de fjerne menes her primært de klassiske migrantmenigheder, som danner ramme omkring videreførelsen af den kristendom, som migranterne kender den fra hjemlandet. Dette kommer til udtryk ved, at man bevarer bestemte religiøse praksisformer, men også sprog og kultur fra hjemlandet, når man mødes i menigheden. I denne kategori ser vi i perioden 2005-2013 godkendelse af tre rumænsk ortodokse menigheder og en godkendelse af Østens Gamle Kirke, som er assyriske kristne. I begyndelsen af 2014 er der godkendt yderligere to rumænsk ortodokse menigheder (for mere om udviklingen i de ortodokse miljøer i Danmark, se artikel af Annika Hvithamar fra Religion i Danmark 2013: <http://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/2013/ah/>).

Med de globale, eller transnationale, menes der menigheder, som danner ramme omkring menigheder med forskellige etniske og kulturelle baggrunde, og hvor det fælles kirkesprog f.eks. kan være engelsk. Og hvor der ikke trækkes på en bestemt national eller etnisk identitet eller tilknytning til et bestemt kirkesamfund i udlandet. I stedet lægges der vægt på en global identitet, som ikke er konfessionelt bundet, men i stedet er inspireret af udviklinger inden for globale kristne miljøer, såsom karismatisk kristendom. Men selvom der findes en række nyligt godkendte menigheder i Danmark, som har disse træk, så er der stadigvæk en tendens til at også disse menigheder primært udspringer af en bestemt etnisk gruppe, og hvor der i stedet er et generelt genkendeligt karismatisk præg på gudstjenesterne. Også her gælder det om, at menighedens udtryk kan genkendes af dens brugere, og selvom en stærk del af genkendeligheden handler om den transnationale karismatiske kristendomsform, så har denne netop ofte en forankring i en bestemt lokale kontekst, som f.eks. kan være nigeriansk kristendom på Amager. I forhold til udviklingen inden for karismatisk kristendom finder vi f.eks. Redeemed Christian Church of God - Jesus Centre, Calvary Mission Church og Jesus is Lord Church. Redeemed Christian Church of God - Jesus Centre har forbindelse til



pinsekirkelige miljøer og danner ramme omkring en gruppe primært nigerianske kristne, som mødes i lokaler på Amager. Der er forbindelse tilbage til moderkirken i Nigeria, og det arbejde der foregår her med at grundlægge nye menigheder (<https://trccg.org/rccg/>). Calvary Mission Church er en menighed, der primært består af kristne fra Myanmar, de benytter lokalerne hos Apostolsk Kirke i Esbjerg. De kan karakterises som karismatiske kristne, som det f.eks. fremgår af disse videoer (<http://vimeo.com/cmcdk>). Der er altså i begge tilfælde tale om kristne menigheder, som afspejler udviklinger inden for karismatisk kristen menighedsdannelse, som netop har forbindelsen mellem det globale og det lokale til fælles. I begge grupper finder vi også, at der primært er tale om en menighed, der danner ramme om en bestemt etnisk, kulturel identitet, evt. regional identitet. Så her genfindes trækkene fra traditionel migrantreligion, men samtidigt afspejles den stigende religiøse pluralisme og forandring i de forskellige globale regioner, også i Danmark, f.eks. med ankomsten af asiatisk kristendom i form af burmesisk, kinesisk og filippinsk kristendom. Her er det særligt interessant, at disse nyligt godkendte asiatiske grupper kommer fra pluralistiske samfund, hvor der eksisterer flere store religiøse samfund side om side, og hvor de, som i tilfældet med burmesiske og kinesiske kristne ofte er en religiøs minoritet i hjemlandet.

Glokal religion

Men som med alle andre forsøg på at inddele i faste kategorier, så viser også denne gruppe af nye godkendte trossamfund, at der er tendenser, som går på tværs. Et eksempel er den danske ortodokse kirke, som på en gang forener det nære og det fjerne ved at bruge dansk som kirkesprog, hvilket er nyt i en ortodoks sammenhæng. Andre eksempler er Jesus is Lord Church og Den Kinesiske Kirke i København, som på hver deres måde er en form for migrantmenighed, idet de primært danner ramme om en bestemt etnisk gruppe og kulturel identitet. Jesus is Lord Church er en kirke primært for filippinske au pairs og Den Kinesiske Kirke danner primært ramme om kristne kinesere, som ofte er førstegenerations kristne. Begge menigheder afspejler, hvordan der også inden for migrantreligion er flere forskellige typer af menigheder, både de mere klassiske migrantmenigheder, som dannes omkring grupper, som kommer til Danmark og bliver mere permanent, og de nye, transnationale menigheder, som danner ramme omkring personer, som opholder sig midlertidigt i Danmark,

enten som del af det globale arbejdsmarkeds udvikling, eller på grund af uddannelse. Kirken for filippinere i Danmark, med særligt fokus på au pair-piger, viser endnu en dimension af, hvordan religion flytter sig, når mennesker flytter sig. Og hvordan menighederne tilpasser sig de specifikke behov, som er hos deres brugere. Her er der tale om unge piger og kvinder, som rejser ud fra Filippinerne for at få muligheder, som de ikke kan få i Filippinerne, og de arbejder oftest for travle, danske børnefamilier. Den kinesiske kirke er en del af en udvikling, som er sket globalt over en længere periode, nemlig udvikling af kristen kinesisk migrantreligion, som ofte danner ramme om menigheder, hvor medlemmerne enten selv er første generationskristne, eller kommer fra familier, hvor tilknytningen til kristendommen er forholdsvist ny. Det interessante her er, hvordan disse migrantmenigheder, såsom den kinesiske kirke, kommer fra en kontekst, hvor de som kristne er en minoritet, og flytter til en kontekst, hvor kristendommen er majoritetskultur, men samtidig er de som kinesere naturligvis en etnisk minoritet i en dansk sammenhæng. Deres kontakt til majoritetsreligionen i Danmark kan ses igennem, hvordan denne nye menighed bruger lokaler fra Folkekirken og fra gamle danske kirkegrupper, i dette tilfælde Luthersk Mission. Og deres vægt på også at danne en ramme omkring at være kineser i Danmark kan f.eks. ses på billederne fra deres facebook-gruppe, hvor der er mange billeder af fællesspisning og billeder af kinesiske retter. Det fremhæves også på deres hjemmeside og i interviews. Den kinesiske kirke er således på den måde en ny udvikling inden for de forandringer, vi ser inden for global kristendom, hvor kristendommens udbredelse i Asien, og særligt den forholdsvist nye vækst i Kina også sætter sig spor i en dansk sammenhæng. Kristendommen, som den udvikler sig i verden, viser sig også i Danmark.

Og hvis vi ser på de forskellige kristne grupper i Danmark generelt er der også eksempler på en mere nær form for migrantreligion, som Kristnastova, som er en færøsk menighed i Danmark, der primært er for færøske studerende. På baggrund af Janna Egholm Hansens undersøgelser af religion på Færøerne kan man sige, at det giver mening både i forhold til sprog og kultur, og også i forhold til religionsform, at have en færøsk menighed i København, da kristendommen på Færøerne på mange måder ikke ligner det mønster, vi ser i Danmark. Også Kristnastova er således et eksempel på migrantreligion, som er inden for



kristendommen og som på denne måde ligner Jesus is Lord Church, selvom brugerne af Kristnastova ikke geografisk kommer så langt væk fra som brugerne af Jesus is Lord Church.

Og der er tendenser, som går på tværs af de nære og fjerne, og som er udtryk for, hvordan det såkaldt "glokale" spiller en rolle i det danske religionslandskab i dag. Det glokale er en betegnelse for, hvordan det globale og lokale mødes i dannelsen af mange nye kristne menigheder. Her er tale om menigheder som i mindre og mindre grad orienterer sig mod en national, historisk forankret identitet. De er ikke først og fremmest bundet op på det nationale eller etniske, hverken i forhold til det danske eller i forhold til en anden national identitet. Til gengæld lægges der vægt på at være det lokale udtryk for kristendom, og ofte med et stærkt globalt netværk, hvor præster og medlemmer af menigheden både via internet og sociale medier, men også ved besøg og uddannelsesophold, orienterer sig ud fra nogle af de centrale kristne centre, som er etableret i verden i dag, f.eks. Willow Creek i Chicago. Sådanne tendenser påvirker både frimenigheder og frikirker, som har en stor tilknytning til Danmark, såsom Citykirken i Aarhus. Det "glokale" ses f.eks. på mange af de nye menigheder og frikirkers hjemmesider under "om os" eller "hvem er vi". Her henvises ikke til bestemte historiske kirkesamfund eller bestemte frikirkelige grupperinger i særligt høj grad, i stedet er der fokus på, hvilke værdier der er centrale for denne lokale menighed, og hvordan disse værdier er i tråd med Jesus oprindelige forkyndelse. Både de historiske konfessioner og kirkeretninger og den nationale dimension er mindre vigtig end dette møde mellem en overordnet kristen identitet, som leves konkret ud i en lokal sammenhæng. Et af tegnene på denne udvikling er, hvordan der ofte gives et meget lokalt navn til kirken, når det gælder udviklingen inden for danske frikirker, eller et internationalt navn for de migrantmenigheder, som afspejler denne udvikling. Men der er også fortsat udvikling i den mere klassiske migrantreligion, som danner ramme om en bestemt etnisk og kulturel identitet, som væksten i rumænsk ortodokse menigheder viser, og også den kinesiske kirkes vægtlægning på netop at være ramme om kristne kinesere i Danmark. Den globale karismatiske påvirkning, som ofte fører til en nedprioritering af de klassiske konfessionelle grænser mellem historiske kirkesamfund, fører ikke nødvendigvis til en ophævelse af etniske og kulturelle forskelle, men tager farve af den kontekst, som menigheden lever i. Disse forandringer er med til at forandre



kristendommen globalt, som både undersøgelserne af Færøerne og Lolland-Falster i denne udgivelse viser, og som også de nye godkendte trossamfund er udtryk for.

Det er interessant at overveje om denne udvikling også påvirker Folkekirken, som det største trossamfund i Danmark, og som tydeligt er bundet op på en dansk kulturel identitet, og som både har en stærk lokal forankring i sognestrukturen og en stærk konfessionel forankring i sin identitet. Folkekirken har naturligvis en række kontaktpunkter med global kristendom, både gennem kontakt til venskabsmenigheder ude i verden, og gennem samarbejde særligt med historiske kirkesamfund, som låner lokaler hos Folkekirken og også i andre former for samarbejde, såsom tværkirkeligt arbejde. Men der kan også peges på, at inspiration fra global og også karismatisk kristendom er til stede i forskellig grad i den danske Folkekirke, f.eks. i form af lovsangsgudstjenester, introduktionskurser til kristendom - her særligt de såkaldte Alpha-kurser. Og også her viser denne globale udvikling et af sine primære træk, nemlig den fleksible tilpasning til lokale forhold, da både lovsangsgudstjenester og Alpha-kurser indsættes i en folkekirkelig kontekst. De forandringer, der sker i global kristendom, er således en forandring, som kan spores i nye måder at organisere menigheder på og også i nye aktivitetsformer, som tilpasses og tilknyttes de lokale traditioner. Dette er også dokumenteret i artiklen om cellestrukturer i danske kristne menigheder af Lars Buur Nørlev <http://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/2013/lbn/>.

Ved at se nærmere på dette lille udsnit af kristne grupper i Danmark, som er godkendt i den periode, vi her har indsamlet oplysninger om godkendte trossamfund i, får vi således indblik i hvordan kristendommen forandrer sig globalt og i Danmark i dag ud fra en række tendenser, som ikke kun påvirker de små nye menigheder, men også de gamle frikirker og Folkekirken, og således også er med til at rykke ved grænserne mellem de nære og fjerne kristendomsformer.